

O‘ZBEKISTONDA REZAVOR MEVALARNING ISTIQBOLLI NAVLARI VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI

To'lqinmirzayeva Zarina To'lanboy qizi

*Abu Ali Ibn Sino nomidagi yosh biologlar va
kimyogarlar ixtisoslashtirilgan maktab internati o'quvchisi*

Annotatsiya: O'zining unumdor yerlari va qishloq xo'jaligining xilma-xilligi bilan mashhur mamlakat bo'lgan O'zbekiston ulkan iqtisodiy salohiyatga ega bo'lgan ko'plab rezavor mevalarning vatani hisoblanadi. Mevalar nafaqat ta'm va to'yimli moddalarga boy, balki mamlakat qishloq xo'jaligi iqtisodiyotida muhim o'rin tutib, fermerlar va agrobiznesning gullab-yashnashi uchun imkoniyat yaratadi. Ushbu maqolada biz O'zbekistondagi rezavor mevalarning ayrim istiqbolli navlarini o'rganamiz va ularning mamlakat uchun iqtisodiy ahamiyatini ko'rib chiqamiz.

Kalit so'zlar: rezavor mevalar, istiqbolli navlar, malina, smorodinada, tut.

Rezavorlar qadimdan o'zbek oshxonasi va xalq tabobatida asosiy o'rinni egallagan, yetishtirishning boy tarixi bugungi kungacha davom etmoqda. Farg'onaning yam-yashil vodiylaridan tortib, Toshkentning tog'li hududlarigacha bo'lgan O'zbekistonning rang-barang geografiyasi har biri o'ziga xos ta'm va ozuqaviy afzalliklarga ega bo'lgan turli rezavor navlarini yetishtirish uchun ideal sharoit yaratadi. So'nggi yillarda rezavor mevalarning sog'liq uchun foydalari tufayli dunyo bo'ylab talab ortib bormoqda. Bu tendentsiya O'zbekiston uchun o'zining mo'l rezavor resurslaridan foydalanish va xalqaro bozorda o'z ishtirokini kengaytirish uchun muhim imkoniyat yaratadi. Rezavor mevaning istiqbolli navlarini yetishtirish, qayta ishlash va sotishga sarmoya kiritib, O'zbekiston qishloq xo'jaligi sanoatini mustahkamlash, ish o'rinlari yaratish va qishloqlarda iqtisodiy o'sishni oshirish imkoniyatiga ega.

Tut va qora smorodinadan tortib goji rezavorlari va dengiz itshumurtigacha bu rezavorlar nafaqat mahalliy ratsionga hissa qo'shadi, balki O'zbekistonning qishloq xo'jaligi eksportini oshirish hamda fermer va ishlab chiqaruvchilarga daromad keltirish va'dasini ham beradi. Keling, O'zbekistondagi rezavorlar dunyosiga chuqurroq kirib boraylik va bu jonli mevalarning iqtisodiy imkoniyatlarini ochib beraylik.

O'zining boy qishloq xo'jaligi merosi, unumdor yerlari bilan mashhur O'zbekiston turli mevalar, jumladan, rezavor mevalar yetishtirish bo'yicha katta imkoniyatlarga ega mamlakatdir. Mevalar nafaqat mazali va to'yimli, balki fermerlar va mahalliy iqtisodiyot uchun katta iqtisodiy imkoniyatlarni ham taqdim etadi. Bu yerda biz O'zbekistondagi rezavor mevalarning ayrim istiqbolli navlari va ularning iqtisodiy ahamiyatini o'rganamiz:

1. Tutlar:

Tut O'zbekistonda an'anaviy meva bo'lib, mamlakat bo'ylab ko'plab navlari etishtiriladi. Bu shirin va suvli rezavorlar nafaqat yangi, balki murabbo, sharbatlar va quritilgan mevalarni ishlab chiqarishda ham qo'llaniladi. Tut O'zbekistonning qulay iqlimi va tuproq sharoitida gullab-yashnab, fermerlar uchun barqaror daromad manbai bo'lib, mamlakatimiz qishloq xo'jaligiga hissa qo'shmoqda.

2. Qora smorodina:

Qora smorodina O'zbekistonda antioksidant tarkibi va sog'liq uchun foydali xususiyatlari tufayli mashhur bo'lib bormoqda. Bu quyuq binafsha rangli rezavorlar vitaminlar va minerallarga boy bo'lib, ularni mahalliy ratsionga qimmatli qo'shimcha qiladi. Qora smorodinadan siroplar, konservalar va xushbo'y ichimliklar ishlab chiqarish mumkin, bu agrobiznes uchun iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi va O'zbekiston qishloq xo'jaligi sanoatini diversifikatsiya qilishga hissa qo'shadi.

3. Goji mevalari:

Goji rezavorlari, shuningdek, bo'ri mevalari, O'zbekistonda o'zining shifobaxsh xususiyatlari va pazandalik maqsadlarida etishtiriladigan ozuqa moddalariga boy rezavorlardir. Bu yorqin qizil mevalar antioksidantlarga boy va turli xil sog'liq uchun foydalarga ega ekanligiga ishonishadi. Goji rezavorlariga mahalliy va xalqaro miqyosda talab tobora ortib bormoqda, bu fermerlarga yangi bozorlarga chiqish va ularning rentabelligini oshirish uchun imkoniyatlar yaratmoqda.

4. Dengiz itshumurti mevalari:

Dengiz itshumurtining vatani O'rta Osiyo, jumladan, O'zbekiston bo'lib, u yerda S vitaminining yuqoriligi va shifobaxsh xususiyatlari bilan qadrlanadi. Bu meva rezavorlar qurg'oqchil va tog'li hududlarda o'sadi, bu ularni O'zbekistonning turli iqlim sharoitida bardoshli ekinga aylantiradi. Dengiz itshumurt mevalari yog'lar, sharbatlar va terini parvarish qilish mahsulotlarini ishlab chiqarishda qo'llaniladi, bu o'simlikning afzalliklaridan foydalanishga intilayotgan fermerlar va tadbirkorlar uchun bozorni taklif qiladi.

5. Malina navlari:

Malinaning, xususan, qora va tilla rangli navlari O'zbekiston iqlimi va tuproq sharoitida yetishtirish uchun juda mos keladi. Ushbu xushbo'y rezavorlar yangi iste'mol qilish va murabbo va qandolatchilik mahsulotlarini qayta ishlash uchun talabga ega. Malina yetishtirish qishloq aholisini ish bilan ta'minlab, jahon rezavor meva bozorida mamlakat eksport salohiyatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Xulosa: Xulosa o'rnida aytish mumkinki, O'zbekistonda rezavorlarning xilma-xil navlari iqtisodiyotni rivojlantirish va qishloq xo'jaligini yuksaltirish uchun istiqbolli yo'l ochadi. Ushbu rezavor mevalarni yetishtirish, qayta ishlash va sotishga sarmoya kiritish orqali O'zbekiston o'zining tabiiy resurslari va an'anaviy bilimlaridan barqaror qishloq xo'jaligini rivojlantirish, ish o'rinlari yaratish va oziq-ovqat xavfsizligini oshirish uchun foydalanishi mumkin. O'zbekistonda rezavor mevaning

istiqbolli navlarini yetishtirish nafaqat mahalliy fermerlarga foyda keltirmoqda, balki yuqori sifatli meva va rezavor mevalarning jahon bozoridagi o‘rnini mustahkamlamoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh.Rajametov,LNormuratov,"Meva,rezavor meva vat ok ko'chatzorlarini tashkil etish" "Toshkent"- 2018. 72-75 bet
2. E.Xolmurodov,M.A.Zuparov,R.K.Sattarov "Qishloq xo'jalik fitopatologiyasi" Toshkent-2014. 448-449,461-462 betlar.
3. V.A.Kolesnikov - «Plodovodstvo» M.: «Kolos» 1985.
4. www.agro.uz.